

Izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov.

Issued daily except Sunday and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XIII.

Cena lista je \$1.00. Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 19. oktobra (October 19th) 1920.

Subscription \$5.00 Yearly.

Uredniški in upravilski prostor: 2657 S. Lawndale ave.

Office of publication:
2657 So. Lawndale ave.
Telephone: Lawndale 4635.

STEV.—NUMBER 245.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

PODJESENKI TRGAJO DELAVSKE MEZDE

ORGANIZIRANI DELAVCI SE ODLOČNO UPIRajo TAKIM POIZKUSOM.

Neorganizirani delavci se pokore podjetniškemu fermanu, čeprav sami plačujejo še odreške cene za svoje potrebe.

Lynn, Mass. — Delavske strokovne organizacije so podvzete korake, da odhajejo podjetniški poizkus za znižanje delavske mezde. Zastopniki organizacije čevljarskih delavev so se udeležili skupne seje, na kateri so sklenili, da se proglaša stavka v tovarni tvrdke J. W. Kenny & Co., ker je pod pretveto, da so slabe razmere na trgu, odpravila draginjsko do-klo.

IZ Websterja, Mass., poročajo, da so delavci v tovarni tvrdke Slater & Son sprejeli 15-odstotno znižanje mezde, ker je tvrdka zagrozila, da zapre tovarno, če delave ne sprejmejo znižanja mezde.

IZ Passaic, N. J., je došla vest, da so v podjetju Botany Worsted Mills znali delavni čas in da v podjetju delajo le štiri dni v tednu. V tem podjetju dela več kot šest tisoč delavev. V Britonovi predlinici pa delajo samo tri dni v tednu.

Vsa znamenja govore, da so podjetniki pričeli z bojem za znižanje delavskih mezd in da tudi dosežejo tam svoj namen, kjer delave niso organizirani, med tem ko se jim organizirani delave postavljajo krepko v bran.

Podjetniki dobijo vodo, da si delavci v času nezmožne draginje niso mogli prihraniti cesta, sa to pa stopajo zdaj pred zimo pred delavce in praktično anekdotično: "Sprejmite zmizano ceno za folijo odstotkov, če ne zapremo tovarne. Neorganizirani delave se takoj grožnje ostrazijo, kajti skupna nismo, da bi ob času brezposelnosti prejemali podporo iz njega, ravno tako se pa boje odgovoriti s stavko, ker je zima pred vratmi, ko clovek poleg vsakdanjih potrebin potrebuje toplobleko in kurivo. Če bodo delave pametni, posebno ti strokovno neorganizirani delave, ki se morajo vkloniti podjetniškemu fermunu, bodo dne drugega novembra vrnili tem podjetnikom šilo za ognjilo. Glasovali bodo za kandidate socialistične stranke, da bodo v postavljajoče zbere izvoljeni možje, ki se bodo malo pobrigali, kaj uganjajo podjetniki z delavci, ki garajo zanje v tovarnah. Če pa neorganizirani delave tudi tegata ne store, ker pri glasovanju za socialistične kandidate, prav nič ne riskirajo, naj pa molče s svojimi pritožbami in naj udano sprejemajo udarce, s katerimi jih obdarujejo podjetniki.

Kdor si noče sam pomagati, če si lahko pomaga, temu ne more pomagati tudi noben drug človek.

PUŠKA NI IGRACA ZA OTROKE.

Chicago, Ill. — Edward Polanskij ima svoje lovski puške pod streho. Tja sta začela njegova sina 6-letni Edward in 10-letni Ernest. Mali Edward je vzel puško in se pričel igrati z njo, mali Ernest mu je pa vzel puško in rikel, da mu pokaže, kako oče strelja z njo. Nameril je puško na svojega brata in sprožil. Smrtno zadet se je zgrudil mali Ernest, na tla kot žrtve octovne zločinske malomarnosti, ki se ni potrudil toliko, ko je pričel domov z lavo, da bi pobral nabroje iz puške. Ako so odraščeni ljudje tako neumni, da puste nabite lovski puške doma, ali je kaj drugo pričakovati kot nesrečo?

VEŘEJNÉ.

Chicago in okolica: V sredo nastalno in gorko. Južni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 66, najnižja 62. Solnce izide ob 7:06, zadeva ob 6:04.

PONOČNI JEZDEC ŠE POŽIGAO.

BOMBAZNA TRILICA V ROCKFORDU JE ZGORELA.

V Arkansusu prirejajo farmarji velike demonstracije.

Brownwood, Tex. — Zdi se, da so vladni oponzni proti ponočnim jezdecem male izdali, kajti bombažna trilica v Rockfordu je postal plen ognja. Direktorni dokazov seveda nimajo, da so ponočni jezdeci podtaknili ogenj, ampak splošna ljudska sodba je, da je to delo ponočnih jezdecev.

Svarila že vedno tako krožijo povsod, kjer se pridejajo bombaži, da pozgo bombažne šupe in trilice, če ne bodo držali bombaža preč od trga, dokler ne pojede cene znotraj gor.

Nihče ne vidi teh ponočnih jezdecev, a fakt postoji, ko zjutraj ljudje vstanejo, najdejo svarišča prilepljena na lupah ali stenah gospodarskih poslopij.

Oblasti preiskujejo in preiskujejo, da so delave in jezdeci najbrž nicedogade.

Blyerville, Ark. — Tukaj so farmarji priredili veliko demonstracijo. Med sto farmarjev je krankalo v dolgi povorki pred tovarno družbo, ki iz bombaževga semena izdeluje olje. Farmarji so izbrali svoj odbor, ki je predložil kompaniji farmarske zahteve.

Farmarji zahtevajo, da se znižajo cene za trenje bombaža in da tovarna plača višje cene za bombažno seme.

Farmarji so silno razčašeni, ker družba za trenje bombaža zahteva še vedno visoke pristojbine, cene, po katerih plačuje bombažno seme farmarjem, je pa znala.

Farmarji se tudi jeze, ker so moralni skozi vse leto plačevati svoje potrebe po visokih cenah, a zdaj ko prihajajo s svojimi produkti na trg, jim pa ponujajo nizke cene za te proekte.

Farmarji pravijo, ko so še cene kvíško, niso čakali jeseni, da farmarji postavijo svoje proekte na trg, ampak so jih povisili, kateri so jih je zelo pritoženo, da jih povisijo, čeprav so proekte plačali po nizki ceni.

JOHN REED JE UMRL V RUSSLI.

POŠTNI LETALEC JE NASEL SMRT V GOREČEM LETALU.

Batavia, Ill. — Poštni letalec Bryan McMullen, ki je nastopil službo poštnega letalca komaj pred dobrim mesecem, je v bližini mesta ponesečil smrtno.

Letalec se je dvignil v zrak, da poleti v Omaha. V zračnih višavah je bil komaj dobre pol ure, ko je farmar G. White videla, da se je pričelo letalo spuščati proti tlu. Pohiatala je svojega soprogena in gledala sta, kako se letalec spušča dol. Ali letalo je zadelo v telefonsko šeico in se prekunilo v tem trenotku.

Komaj je bilo letalo na tleh, je iz njega izbruhnil plamen. Farmar in njegova žena sta hitela na pomoč, ali ogenj se je tako razobil, da nista mogla do letala, počil je bil letalec še privzeten k se-devu. In tako je našel McMullen falostno smrt v ognju.

Letalec je že preje letel precej nizko, zaradi tega sodijo, da je izgubil v megli pravo pot, ali da mu je pa pokvarilo letalo.

PROHIBICIJA DELA NOVE SKRBI IN ZADREGE.

PREISKAVA PRTLJAGE DIPLOMATOV PO ŽGANJU JE POVRZOCILA SPOR.

Zakladniški tajnik in državni tajnik ne soglašata v tem vprašanju.

Washington, D. C. — Novi odkriti faktri pričajo, da prohibicija povzroča nove zadrege in stavi nova vprašanja, ki jih bo treba rešiti na eden ali drug način.

Državni department je v zadavi prohibicije zavzel stališče v neki prejšnji formalni izjavi, da upa, da ne bodo vladni uradniki brakali po prtljagi tujezemskih diplomatov.

Ta formalna izjava se je smatrala kot javen apel na druge vladne uradnike, ki so ga dozvezno sprejeli. Ali slišijo se gospodarski diplomati, da je zakladniški departement kasneje spremenil svoje prejšnje določbe tako, da najboljši uradniki preštejejo prtljago tujezemskih diplomatov.

Tujezemski diplomatje niso protestirali, ali državni department je opazil nejedovljivo v diplomatičnem zboru v Washingtonu.

Nesoglasje med državnim in zakladniškim departmentom poteka že od spomladi. Zakladniški department je izdelal nekakšen program, po katerem se bo ravnal, na kar je vprašal državni department, če se strinja z njim.

V avgustu je zakladniški podtajnik Shouse, ki nadeljuje colninski sklep in prohobicijoniskemu oddeku in ki je v minulem tednu podal svojo resignacijo, zahteval,

da justični tajnik poda svoje imenje o Voštadevom zakonu.

V političnih krogih govorita, da se je Wilson dal potegniti od Bakmetijeva, ki je menda natroblil Associated Pressa, da je Boris Bakmetijev, takozveni poslanik Rusije v Washingtonu, glavni intrigant, ki zadržuje pripoznanje baltiških republik. Bakmetijev, ki zastopa tri mrtve ruske vlade — Karlova, Kereščajev in Kolčakovo — in zdaj menda zastopa Vrangla, se veden sanja o nekdanji "veliki Rusiji" in je odgovoren, da Združene države nočejo nilesar silsko neodvisnih republik Estonije, Letavije in Litve. Bakmetijev je "prepričal" ameriško vlado, da je sedanja ruska vlada v Moskvi le "začasna", ki mora "pasti vsak čas" in potem pride nazaj starja Rusija, ki pa bo

"demokratična".

UŠman je izrekel objavljavo-

da se je Wilson dal potegniti od Bakmetijeva, ki je menda natroblil Američanom, da Rusija obstoji iz različnih držav, ki se ne smejo razcepiti.

Oblasti preiskujejo in preiskujejo, da je bila podana izjava, da zakon prepoveduje uvoz oponih pijač in da ne pozna izjem. Državni department je ugovarjal takemu tolmačenju postave, ker je v protislovju z mednarodnim zakonom in mednarodnimi navadami. Bila je podana druga izjava justičnega tajnika in mnenje državnega tajnika je bilo zoper porazeno.

Ko je bila podana ta izjava, je seveda podtajnik Shouse izdal nove inštrukcije colninskemu uradnikom, v katerih je podučil colninske uradnike, da poberejo iz prtljage tujezemskih diplomatov, ki pridejo na obisk, vse oponih pijač, ki jih najdejo. Te pijače se pridrže za osebno dostavljanje članu, ki vodi diplomatsko gospodinjstvo.

Ta poduk je pa napravil zelo neprijeten vis na državni departmaju, ker bodo diplomatje smatrali tako razlagu Voštadevovega zakona za neprijetljivo.

Tako prohibicija ustvarja vedno nove probleme in zadrege, kateri v vseh državah je navada, da se priljaga tujezemskih diplomatov.

Washington, 18. okt. — V krogih državnega departmanta ne

taže niti ne potrjujejo poročila, da misli ameriška vlada na sugestijo "ruskega poslanika" Bakmetijeva protestirati proti mirovni pogodbi med Poljsko in sovjetsko Rusijo iz razloga, ker je Poljska v smislu pogodbe raztegnila svoje meje čez rusko ozemlje in ker bo to povzročilo konflikt, kadar Rusija "zoper dobi" representativno

vlado.

London, 18. okt. — Brezjščino poročila iz Moskve se gusi, da so poljske čete okupirale Minsk po podpisanim premirju. Sovjetska vlada zahteva, da Poljski izpravi množično mesto, ker se nahaja na drugi strani njihove, v pogodbi določene meje. Ruski delavec in kmetje nadaljuje poročilo — imajo zoper eno izkušnjo več, koliko smo verjeti poljski buržoaziji in zaradi tega morajo skrbeti, da se očasi zapadna fronta.

Washington, 18. okt. — V krogih državnega departmanta ne

taže niti ne potrjujejo poročila, da misli ameriška vlada na sugestijo "ruskega poslanika" Bakmetijeva protestirati proti mirovni pogodbi med Poljsko in sovjetsko Rusijo iz razloga, ker je Poljska v smislu pogodbe raztegnila svoje meje čez rusko ozemlje in ker bo to povzročilo konflikt, kadar Rusija "zoper dobi" representativno

vlado.

London, 18. okt. — Brezjščino poročila iz Moskve se gusi, da so

poljske čete okupirale Minsk po podpisanim premirju. Sovjetska

vlada zahteva, da Poljski izpravi množično mesto, ker se nahaja na drugi strani njihove, v pogodbi določene meje. Ruski delavec in kmetje nadaljuje poročilo — imajo zoper eno izkušnjo več, koliko smo verjeti poljski buržoaziji in zaradi tega morajo skrbeti, da se očasi zapadna fronta.

East St. Louis, Ill. — Soprona Anderja Fullerja je vložila tožbo za zakonsko ločitev, a ker je sovprog svoji ženi neko zagrozil, da jo ubije, je sodnik se izdal sodniško prepoved, ki ukazuje sovrogu, da ne sme ubiti svoje so-

proge.

Dozdaj smo mislili, da postave

prepovedujejo ubijanje ljudi in ne sodnijske prepovedi. Ali smo

se zmotili? pravijo ljudje, ko so

izvedeli za to sodnijsko prepo-

ved.

Nemški socialisti protestirajo pro-

ti oddaji živine.

Berlin, 18. okt. — "Vorwaerts"

pisje, da je zavezniška odškodninska

komisija dostavila noto nemški vladni, da mora Nemčija takoj

odpremiti 810,000 krav, 100,000

bikov, 52,000 volov in 11,500 glav

druge živine v Francijo, Belgijo,

Italijo in Srbijo kot določa mirovna

pogodba. "Vorwaerts" protestira v pravu, da je nečloveško za-

tehati toliko molznih krav, kajti

to pomeni, da bodo otroci v Nem-

čiji umrili vsled pomanjkanja

milca.

"The Sunday Dispatch" je edi-

STRASNA DRA- MA NA MORJU.

MORSKI VOLKOVI SO SE MA-
STILI Z ŽRTVAMI VIHARJA.

Strežaj priovedejo o grozotah,
ki jih je doživel.

Philadelphia, Pa. — M. A. Davis, ladijski strežaj, priovedejo o strasnih grozotah, ki jih je doživel, ko se je škuna "Speedwell" pogrenila v lučem viharju, ki je divjal v Mehikiem zalivu dne 29. septembra t. l. Na škuni je bilo pet in dvajset oseb, ali rešili so se samo strežaj in še dve osebi, ki jih je pripeljal parnik za prevažanje olja "Sun Oil" zdaj v pristan.

Strežaj Davis pravi, da je bil uslužbenec pri brezščem brzjavnem aparatu najpogumnejši človek, kar jih je videl dozdaj na svetu. Kapitan ga je prosil, naj zapusti škuno in gre z njim v rešilni čoln. Uslužbenec je odklonil. Prijela sta ga dva mornarja, da ga odvedeta v čoln, toda nijjio trud je bil zastonj. Ostal je na svojem mestu in se pogrenil z ladjo.

Čoln, v katerem je sedel strežaj, je odvesel k drugemu čolnu, v katerem sta bila dva mornarja in tri ženske. Zamenjali so prostore, tako da so bili v enem čolnu kapitan, prvi krmar, strojnik Brown, strežaj, tri ženske in trije mornarji. Vihar ni tridesetega septembra prav nič prenehal. Prihranek je velik val in prekuenil čoln. To se je zgodilo ob treh zjutraj. Dvakrat so spravili čoln v pravo lago, a vihar ga je zopet prekuenil. Prijeli so se za rešilno vrv, ki se vije okoli čolna. Tako so viseli pet ur. Njih udje so pričeli postajati trdi. Ko so viseli približno tri ure, so operele modi kapitana Johnsona in pogrenili se le pred očmi ponoscev. Kmalu za njim je izginil prvi krmar. Vihar je odnehal in posredil se je zopet spraviti čoln v pravo lago, dasiravno so bili valovi še precej visoki. Tako so plavali do prihodnjega dne. Sedaj se je zmešalo Emiliji Mivit, ženi nekega mornarja. Pričela je moreti in vpočojiti jo nišo moglo pomirovalno besede. Prisel je val, čoln se je zazibal. Emilija je izgubila ravnotežje in padla je v morje. Poskusili so jo rešiti, a mimo čolna je štignil velik morski volk in jo pograbil s svojimi ostrimi zobmi.

Morje je bilo še razburkano. Strežaj se je onesvestil in njegova žena je umrla, ko je ležal v deliriju. Ko je prisel k sebi in je razumel, kaj se godi okoli njega, je izvedel, da je njegova soproga umrla zaradi neznanega trpljenja. Vrgli so jo v morje. Ko so mu povedali, kaj je zgodilo z njegovo soprogo, je skoraj prisel ob pamet.

Dva mornarja sta umrli dne 1. oktobra vsled neznanega trpljenja. Vrgli so ju v morje in videli so, kako so ju pograbili morski volkovi, ki so krožili okoli čolna.

V čolnu so ostali še štirje. Videl so ponoči, da plovejo mimo njih ladje. Klicali so na pomoč, toda slišali jih niso. Dne drugega oktobra so jih zagledali s parnikom "Sun Oil". Prepeljali so jih na parnik in vsi so bili tako oslabljeni, da so jih položili v posteljo. Strojniki Brown je kmalu umrl zaradi prestanega trpljenja, toda pred svojo smrtjo je podpisal izpoved, na kakšen način se je zadaja pogrenila in kaj so prestali v resničem čolnu.

KINEMATOGRAFSKO SLIKA- NJE JUGOSLOVANSKIH PO- KRAJIN.

New York, N. Y. — (Iz urada amer. Rdečega križa, inform. oidelek) — Ameriški Rudeči križ je dal napraviti nekaj zelo krasnih in zanimivih kinematografskih slik raznih krajev v Jugoslaviji, v katerih se kaže lepotu jugoslovanskih pokrajin, kakor tudi beda, ki je vladala v Jugoslaviji.

Slikana je dalmatinska obala, dalmatinska panorama mesta Splita, slika nam predstavlja razkladjanje blaga, katerega je postal ameriški Rudeči križ v Jugoslavijo in transport Bošnje, Hercegovine in Črnomere. Slikali so razdeljevanje teh potrebitin med potrebitne prebivalce v teh pokrajinah zlasti pa med sirote. Slikan je tudi

solnični zahod ob Jadranskem morju, katera slika je naravnost čarobna.

Te slike bo ameriški Rudeči križ razposiljal vsem kinematografskim gledališčem v slovenskih naselbinah ali pa vsaj v bližini teh.

Irski gladowni stavkar je umrl.

Cork, Irska, 18. okt. — Prvi gladowni stavkar, ki je umrl, je Mihail Fitzgerald. Umrl je po osemindvajsetletnem postu v tukajnji jezi, kjer je bil v gladowni stavki z desetimi drugimi sinajnovci. Fitzgerald se je začel postiti dva dni prej kot MacSwiney.

London, 18. okt. — MacSwiney, župan iz Corka, ki se "posti" danes že 67. dan, je slab na telesu, toda zelo močan na duhu. Tako poroča irska liga za samoodločevanje. MacSwiney je včeraj razpravljal s svojimi sorodniki o govoru vojnega ministra Churchillja, ki je dejal, da on (MacSwiney) ne more umriti, toda nekateri Irki bi radi videli, da umre.

Dublin, Irska, 18. okt. — Pri včerajšnjih bojih v Dublinu med sinajnovci in vojaki ter policistimi so bile zopet tri osebe ustreljene. 18 je pa ranjenih.

Razkol med nemškimi neodvisnimi socialisti.

Halle, Nemčija, 17. okt. — Stranka neodvisnih socialistov v Nemčiji, katera ima v parlamentu 81 poslancev in ki je dobila pri zadnjih volitvah čez šest milijonov glasov, se nahaja na robu razkola. Leva večina pod vodstvom Dauniga, Hoffmanna in Bassa, ki se je pravkar izrekla za združitev z ruskimi komunisti in program diktature proletariata, se bo najbrž združila s spartakovci pod imenom komunistična stranka. Desna manjšina, na čelu katere sta Ledebour in Crispin, pa zbere okrog sebe, kar je še ostalo od stranke neodvisnih socialistov. Govori se, da ima manjšina vedno poslancev na svoji strani.

Papež bo razsodil, kaj je gladowna stavka.

Rim, 18. okt. — Tukaj poročajo, da je papež Benedikt izročil zadevo koranskega župana MacSwineya kongregaciji svete Stolice, ki odloči, da li je smrt vseh gladownih stavkov samomor ali ni. Papež je prejel nebotični apel, da se to vprašanje reši. Nekateri spelfajanoj, da se gladowna stavka proglaša za samomor, torej za greh, katerega ne sme izvršiti katoličan; drugi so pa mnenja, da se ne sme vzeti kot samomor.

Kitajski general izvršil samomor.

Sangaj, Kitajska, 18. okt. — General Li Kun, governor v provinciji Kiangsu, se je ustrelil. Samomor je izvršil iz "žalosti radi se danjih političnih razmer na Kitajskem".

Vest, da je bila strmoglavljenja republiščana vlada v Pekingu, je bila iznišljena.

Generalna stavka v Italiji.

Rim, 18. okt. — "Messenger" poroča, da se generalna stavka nadaljuje v Milanu, Bologni, Bresciji in drugih mestih Italije, kjer so bili v četrtek krvavi spopadi.

Pismo lahko vsakdo piše. Toda potrdilo pošte v starem kraju o pravilnem dostavljanju denarja se ne more ponarediti. Tukaj imate pravilni vzorec.

Posta kraljevska SMS.

POŠTA HRVATSKA RJEĐAVNICA, ZAGREB.

P. Zaro 10/10/10

000

Obavijest vrhu dostave

Niže opisan novi list

Broj: težina kg: gr. vrednost L 170 — K 100

na Ulica Trgovska 1 u Alpinus, 115 North Avenue

predan u Zagreb dne 1920

Potpisani izjavje je na gornja pošiljka po propisu napiseno

dne 1920 — 1920

Podpis

HENRY C. ZARO

1920

Henry C. Zaro

